

kult gyakorlattal és szabályai a gyakorlatban sokszor súlyos ellentéteket támasztottak a szerzők és kiadók között s ezért minden tekintetben megérett a reformra. S ha a bírói gyakorlat, valamint maguk a felek igyekeznek is kiküszöbölni a törvény hiányait, s a kiadói szerződések legtöbbször a gyakorlat követelményeinek megfelelően szabályozzák a további kiadások, a gyűjteményes kiadások, korrekturek, változtatások stb., stb. kéréseit, mégis fontos volna, hogy a szerzők és kiadók s ezzel kapcsolatban a szerzők és színházak, valamint a szerzők és filmvállalkozók közötti viszonyt is szabályozó kiadói, valamint a színházi és filmértékesítési jogok helyesen és korszerűen szabályoztassanak és ne legyen szükség arra, hogy a törvénnyel sokszor ellentétesen a felek maguk szabályozzák a felmerülő problémákat a törvény hibáinak és hiányainak kiküszöbölése céljából.

JOGALKOTÁS.

Uj jogszabályok.

A Magyar Nemzeti Banknak a külfölddel szemben fennálló pénztartozásokra teljesíthető fizetések és a pengőben fizetett összegek felhasználása tárgyában kiadott 1935. szept. 18-án kelt 152. számú körlevele.

A) Hosszúlejáratú tartozások.

A kötvények és záloglevelek alapján esedékes kamatösszegeket a pénzügyintézetek lejáratkor pengőben kötelesek a MNB-nál letenni.

A kötvények és záloglevelek kibocsátásának alapjául szolgáló kölcsönök lejárt vagy lejárási kamatát és annuitását az adós (jelzálogadós) ugyancsak pengőben köteles a kötvény illetve záloglevélkibocsátó pénzügyintézetnél letenni.

Az átszámításra a MNB által a letételt közvetlenül megelőző köznapon közzétett áruárfolyamok irányadók. (6900/1931. M. E. r.)

Az 1933. február 27-én még ki nem sorsolt vagy fel nem mondott záloglevelek és más, nem államadóssági kötvények után járó és 1933. február 27-e után esedékes kamatra a kibocsátó adós pénzügyintézet a záloglevél vagy kötvény névértékének 5 %-át, ha pedig a kikötött kamat 5 %-nál kevesebb, az ennek megfelelő kisebb összeget köteles a kikötött időpontokban és részletekben az MNB-nál pengőben letenni.

Ugyancsak évi 5 %-ot, de csak a fennálló tőketartozás után köteles az adós a kibocsátó pénzügyintézetnél a kikötött kamat fejében a kikötött időben és részletekben pengőben letenni, amihez még az annuitásban foglalt kezelési költségnek, jutaléknak és más e féle járulékoknak ellenértéke járul. Fennálló tőketartozásnak tekintendők a kiegészített u. n. névértékes kölcsönök teljes összegükben (450/1933. P. M.). Amennyiben a kötvény vagy zálogösszegek dollárban állapítottak meg, úgy az adós a dollárnak a Magyar Nemzeti Bank által a letételt közvetlenül megelőző köznapon közzétett áruárfolyama szerint átszámítva köteles letenni akkor is, ha a kötelezettségről szóló értékpapírban a követelés aranydollárban, vagy a dollár meghatározott időpontbeli pénzlábjára utalással van meghatározva. Ez áll úgy a kibocsátó pénzügyintézet, mint a kibocsátóval szemben kötelezett adós szolgálatására. Ha a letételt közvetlenül megelőző köznapon közzé-

tett árfolyam alacsonyabb, mint a lejárat napját közvetlenül megelőző köznapra megállapított árfolyam, ezt az utóbbit kell az átszámítás alapjául venni (7600/1933. M. E.).

Vagyonnak, vagyontömegnek bírói felosztásánál a 6900/1931. M. E. számú rendelet szabályai nem alkalmazhatók, hanem az 1290/1933. M. E. sz. és 16.301/1933. M. E. számú rendeletek irányadók.

E fizetésekhez a MNB. engedélye nem szükséges.

B) Egyéb tartozások.

1. Hitelrögzítés alá eső tartozások.

A hitelrögzítő megállapodás szabályai azokra a hitelügyletekből eredő tartozásokra terjednek ki, melyekben hitelezőként valamely külföldi pénzüintézet vagy bankárcég, adósként pedig valamely belöldi pénzüintézet, bankárcég, kereskedelmi vagy ipari cég szerepel. Ilyen bankhitelek alatt váltóhitelt, készpénz kölcsönt, betétet, vagy pedig bármely más formában nyújtott hitelt kell érteni. A felek jogviszonyaira nézve a hitelrögzítő megállapodás akkor válik hatályossá, ha ahhoz a felek, de legalább is a külföldi hitelező csatlakozik.

1. *Fizetés devizában.* Hitelrögzítés alá eső tartozások devizában való fizetésére a MNB. engedélyt nem ad és ily tartozások fizetése céljából saját készletéből nem utal ki devizát, kivéve, ha belöldi adósnak külföldi hitelezőjével szemben olyan deviza követelése van, mely már 1932. február 1-én fennállott. Az adós az ilyen devizakövetelését a MNB. engedélyével ugyanannál a külföldi hitelezőjénél lejárt kamatot, jutalék- és költségtartozásának *kiegyelítésére* használhatja fel. (A költségre nézve l. P. J. XI. évf. 7. sz. 411. oldal.) Ha a Külföldi Hitelek Országos Bizottsága a kamat és jutalék mértékét jóváhagyta és a fizetéshez hozzájárult, a MNB. a felhasználáshoz (fizetéshez) szükséges engedélyt megadja. A KHOB. a körlevél szövege szerint csak a kamat és jutalék mértéke tekintetében határoz, a költséget nem említi. Nyilvánvaló azonban, hogy a KHOB. jóváhagyása a költségre nézve is fontos és éppen ezek sokfélesége teszi szükségessé a Bizottság ellenőrzését.

2. *Biztosítékadás és fizetés pengőben.* A körlevél szövege szerint, ha a lejárt kamat-, jutalék- és költségkövetelés az adósnak a hitelezőnél fennálló devizaköveteléséből devizában kiegyenlítést nem nyert, az adós a kamatnak, jutaléknak és költségnak megfelelő összeget a hitelező javára a MNB-hoz pengőben köteles befizetni. Ez úgy hangzik, mintha e járulékkövetelések elsősorban a netáni devizakövetelésből lennének kiegyenlítendőek. Pedig az adós csak jogosítva van, de nincs kötelezve arra, hogy a hitelezőnél levő fent körülírt devizakövetelést kamat-, jutalék- és költségtartozása kiegyenlítésére használja fel. Köteles tehát abban az esetben, ha hitelezője a hitelrögzítő egyezményhez csatlakozott, e járulékkövetelést, vagy a netáni devizaköveteléséből kiegyenlíteni vagy a lejárt járulékoknak megfelelő összeget a MNB-hoz pengőben befizetni. Az átszámításra a befizetést megelőző köznapon jegyzett devizaárfolyamok (pénz és árú) középárfolyama irányadó. A befizetett pengőösszeg a hitelező kamat-, jutalék- és költségkövetelésének nem kiegyenlítéséül, hanem csupán *biztosítékaul* szolgál. De a hitelező beleegyezésétől függően kiegyenlítéséül is szolgálhat.

A körlevél szövegezése szerint kétes, hogy az adós ezt a szolgáltatást a hitelező felhívására, vagy pedig felhívás nélkül köteles-e teljesíteni, illetve, hogy e kötelezettsége beáll-e a hitelező azzal a tényével, hogy a hitelrögzítő egyezményhez csatlakozott, vagy pedig külön teljesítésre való felhívásra is szükség van-e? A körlevél szerint az adós a fenti szolgáltatásokat teljesíteni köteles „hacsak az adós ez alól fel nem menti”. Ebből arra kell következtetni, hogy az adós

felhívás nélkül köteles fizetni és csak kifejezett felmentés folytán szabadul e kötelezettsége alól.

Ha a hitelrögzítés alá eső tartozás oly külföldi pénzintézettel vagy bankárcéggel szemben áll fenn, mely az 1935. évi hitelrögzítő egyezményhez csatlakozott vagy nem csatlakozhatott, mert olyan állam területén van a székhelye, amely állam pénzintézetei és bankcégei a megállapodásban nem vesznek részt, a MNB. az esedékes kamat pengőellenértékének biztosítékul való lefizetését csak akkor engedí meg, ha a hitelező kijelenti, hogy az 1935. évi hitelrögzítő egyezménynek rendelkezéseit magára nézve kötelezőnek ismeri el, vagy legalább is olyan kijelentést tesz, hogy az adóstól mindaddig nem igényel tökéltörlesztést, amíg erre az 1935. évi hitelrögzítő megállapodás az, ahhoz csatlakozott hitelezőknek jogot nem ad.

A körlevél itt csupán a kamat pengőellenértékének biztosítékul való lefizetését említi. Ez kétséget támaszt a tekintetben, hogy valóban csak a kamat lefizetését engedélyezi-e ebben az esetben, a jutalék és költség fizetését pedig nem, vagy pedig a kamat kifejezést a jutalék és költség helyett is — pars pro toto — használja. Az utóbbi lehetőség valószínűbb, mert ha csupán a kamat ellenértékének lefizetését engedné meg, úgy nyilván „csak az esedékes kamat” kifejezéssel élne. Megerősíti ezt az is, hogy a körlevél következő bekezdése az előbbi esetre vonatkozóan is úgy rendelkezik, hogy a bank a biztosítékot csak akkor fogadja el, ha az adós igazolja, hogy a KHOB. a kamat és jutalék mértékét (a költséget ismét nem említi) jóváhagyja és a biztosíték befizetéséhez már hozzájárult.

A befizetések eszközlése céljából tehát az adós *beadványt* intéz a KHOB.-hoz, melyben a szükséges adatok közlése mellett kéri az esedékes kamat, jutalék és költségét elismerését és a kifejezetten meghatározott tétel alapján eszközrendő lefizetéshez való hozzájárulását. A beadványban igazolnia kell, hogy a hitelező az 1935. évi hitelrögzítő egyezményhez csatlakozott, illetőleg az adóssal szemben a fentebb említett nyilatkozatok egyikét megtette, továbbá, hogy a hitelező a pengőfizetést kiegyenlítésül vagy csak biztosítékul fogadja el. Az adós a fizetést a MNB-nál az e célra rendszeresített „Befizetőlap” felhasználásával eszközli, mely alkalommal a MNB-nak bemutatja a Bizottság kedvező határozatát is, illetve ha a Banknak már a jövőre szóló ilyen határozatot bemutatott, a határozat keltére és a legutóbbi befizetés időpontjára hivatkozik. Csak olyan KHOB. határozat jöhet figyelembe, mely 1935. július 4. napja után keletkezett és ilyen keletkezésű általános érvényű határozat alapján a bank 1936. július 15-ig fogad el befizetéseket: a „Stillhalte kamat” számla javára. A befizetett biztosíték után a bank a befizető adósnak június 30-án és december 31-én eszámolandó évi 2.5 % kamatot térít.

Ha a hitelező a biztosítékot a MNB. engedélyével egészen vagy részben felhasználja, — amihez az adós külön hozzájárulása nem szükséges, — köteles a felhasznált összeget az adós tartozásába beszámítani, tehát a befizetett járulékoszegek *biztosíték jellege megváltozik és kiegyenlítésül* szolgálnak. Az átszámításra felhasználást, illetve a MNB. által teljesített fizetést megelőző köznapon jegyzett devizaárfolyamok (pénz és árú) középárfolyama az irányadó.

Míg a járulékok tekintetében az a szabály, hogy ezek pengő ellenértékét biztosítékként kell lefizetni, kiegyenlítésül csak az adós hitelezőjénél lévő devizakövetelésének felhasználása esetén vagy a hitelező kifejezett kívánságára vagy abban az esetben szolgál, ha a hitelező a pengőbiztosítékot a bank engedélyével felhasználja, addig a *tőketartozásra történő fizetések teljesítés gyanánt történnek.*

A hitelező kívánsága esetén az adós *tőketartozására* 3 %-os részfizetést köteles pengőben a hitelező javára a MNB-hoz teljesíteni.

Az átszámításra a fizetést megelőző köznapon jegyzett devizaárfolyamok (pénz és árú) középárfolyama az irányadó. Míg tehát a járulékok fizetésére az adós mindenképpen köteles és ez alól csak a hitelező kifejezett felmentése által szabadulhat, addig a *tőketartozásra csupán a hitelező kívánságára köteles részfizetéseket teljesíteni*. A részletek 1935. október, 1936. január és 1936. április 1. napjával kezdődő évenygyedben esedékesek, mégpedig olyképen, hogy a hitelező negyedévenként lehívja az esedékes részletet, mely lehívás kézbevételeától számított 7 napon belül az adós azt befizetni köteles. Miután a hitelező már közölte adósával azt a kívánságát, hogy a 3%-os tőketörlesztésre igényt tart, jogában áll e három részletet akár egyenkint, akár pedig az esedékes és az előző negyedévi részletet vagy részleteket egyszerre lehívni. A 3%-os részfizetés a követelés 1933. március 8-i állaga alapján számítandó ki, melyből az időközben netán teljesített rendkívüli (önkéntes) tőketörlesztés (de nem a kötelező tőketörlesztés) összegét levonásba kell hozni.

Az Egyezményhez csatlakozott külföldi bankhitelező tőketörlesztéshez való jogát saját állambeli más csatlakozott hitelezőre ruháztatja át. Amennyiben erről a Magyar Nemzeti Bankot értesíti, úgy az engedményes hitelező az őt saját jogán megillető 3%-os tőketörlesztésen felül a reá átruházott keret összege erejéig saját adósától további kötelező tőketörlesztést követelhet, mégis azzal a korlátozással, hogy egy-egy adósától a követelés 5%-át meghaladó törlesztést nem kívánhat. Ez elég homályos konstrukció a következőben értendő: Ha X. magyar adós A. amerikai hitelezőnek 100 dollárral tartozik és B. amerikai hitelező Y. magyar adóstól járó 200 dollár követelésének visszatérítési jogát A.-re engedményezi, akkor A. X.-től nemcsak 3 dollárnak megfelelő pengőt követelhet a 3% tőketörlesztés fejében, hanem ugyanattól az X.-től még 2 dollár tőketörlesztést kívánhat, mert 3 és 2 dollár az 5% törlesztést nem haladja meg. Természetes, hogy a követelési jog átruházása következtében B. hitelező Y. adóstól tőketörlesztést nem követelhet, de A. sem követelhet Y-től törlesztést.

Az adós csődje, kényszertelszámolása, kényszeregyezsége, illetve felszámolása esetén a felosztásra, illetve kifizetésre kerülő hányad erejéig a fenti mértéket meghaladó fizetést is lehet a hitelezőnek az MNB-nál vezetett számlája javára pengőben teljesíteni.

A befizetés megengedésének feltétele az, hogy az adós a már fentebb körülírt beadványt intézi a KHOB-hoz, melyben igazolnia kell azt, hogy a hitelező az egyezményhez csatlakozott illetve a már ismertetett nyilatkozatot megtette, csak a KHOB. kedvező elintézése alapján fogad el fizetést a MNB. Ha az adós a kötelező tőketörlesztés igénylésére vonatkozó jog átruházása alapján magasabb mérvű törlesztést kíván teljesíteni, úgy a beadványban az átruházásra vonatkozó tényállást elő kell adni, és az átruházó nyilatkozatot csatolni kell.

A tőketartozásra teljesített részfizetések után a MNB. kamatot nem térít.

3. A tőketartozás külön megegyezés alapján is rendezhető a KHOB. és MNB. hozzájárulásától függő érvénnyel akár oly módon, hogy az adós a 3%-ot meghaladó törlesztést eszközöl, akár úgy, hogy tartozását végleg rendezi. Így különösen vagyontárgyakat engedhet át az adós teljesítés fejében a hitelezőnek, mégpedig nyilván vagy külföldi, akár a hitelező saját államában, akár más államban lévő, vagy belföldi vagyontárgyat. vagyontárgyak átengedése esetén a MNB. ellenőrző szerepe különösen az átengedni szándékolt vagyontárgy aláértékelésének meggátlása céljából válik fontossá. Az adós az általa termelt árúnak adiciónális export útján történő kiviteléből befolyó deviza ellenértéknek a Bank által igénybe nem vett részét is.

fordíthatja tőketörlesztésre. A külön tőketörlesztés csak kivételes esetekben történhetik pengőben. Az ilyen megállapodás jóváhagyását a bank csak akkor veszi tárgyalás alá, ha a hitelező egyidejűleg megfelelő kérelmet terjeszt elő a pengőösszeg felhasználása illetőleg befektetésére nézve.

Ha az adós nem valamennyi külföldi hitelezőjével létesített a tőketartozás rendezése tekintetében megegyezést, a Bank az engedély iránti kérelem elbírálásakor a fizetésben nem részesülő hitelezők érdekében is tekintettel lesz. Evégből az engedély iránti kérelem beadásakor az adósnak külön felhívás nélkül is be kell mutatnia üzletének utolsó három esztendejéről készült mérlegét és eredményszám-láját, továbbá a külföldi hitelezők jegyzékét pontos név, cím és követelés feltüntetésével. A felek közötti megállapodásból ki kell tünni különösen annak, hogy a megegyezés révén az adós milyen összegű tartozás alól mentesül és hogy a hitelező a részére teljesítésül átengedendő vagyontárgyakat miként kívánja kezelni.

A hitelrögzítés alá eső tartozásokra vonatkozó *engedélyeket rendszerint az adósnak kell kérni*, de a rendkívüli tökevvisszafizetésre irányuló külön megállapodás esetét kivéve a fizetési engedélyt a hitelező is kérheti. A kamat- és jutaléktartozás fedezetül szolgáló biztosíték és a 3 %-os tőketörlesztés befizetésére irányuló kérelmet a már fentemlített „Befizető-lapon” kell előterjeszteni, a beadványokat pedig két példányban a Bank iktató- és kiadóhivatalában kell benyújtani. Hacsak a Bank másként nem rendelkezik, az adós a fizetést a vele történt közléstől számított 15 nap elteltével teljesítheti. Ha a Bank a hitelező kérelmére határoz, a határozatot a hitelező köteles az adóssal közölni.

II. Hitelrögzítés alá nem eső tartozások.

Ide sorolandók mindazok a tartozások, amelyekre a hitelrögzítő megállapodás az I. fejezet szerint nem terjed ki, az árutartozások kivételével, melyeket a 94. számú körlevél III. fejezete szabályoz.

A hitelrögzítés alá nem eső tartozások körében különbséget kell tenni régi és új tartozások között. Régi tartozások azok, amelyek 1932. január 31-ig bezáróan jöttek létre, új tartozások, melyek ez időpont után keletkeztek.

Devizában való fizetést a bank általában csak az új tartozások visszafizetésére engedélyez, régi tartozások fizetésére csak kivételesen az angol és amerikai hitelező bizottságok hozzájárulásával.

Pengőben való fizetést új tartozásokra rendszerint engedélyez a bank, azonban azt vagy „belföldi pengőszámlára” vagy „zárolt belföldi pengőszámlára” kell teljesíteni. A régi tartozásokra való fizetések általában olyan megítélés alá esnek, mint a hitelrögzítések körébe eső tartozások és kivétel nélkül „zárolt belföldi számlára” teljesíten-dők. A pengőben való fizetésnek úgy az új, mint a régi tartozások esetében az a feltétele, hogy a fizetés napját megelőző köznapon jegyzett devizaárfolyamon átszámított pengőket a hitelező *teljesítésül fogadja el* akkor is, ha az ügyleti kikötés alapján külföldi pénzben lenne köteles teljesíteni.

A bank a fizetési engedélyekre irányuló kérelmeket a következő irányelvek szerint bírálja el.

1. *Pénzkölcsönzésre irányuló hitelügyletek:* Az 1932. január 31. napjáig bezáróan kötött hitelügyletekből eredő régi tartozások esetében a bank rendszerint engedélyt ad arra, hogy az adós a) a tartozás után már lejárt és az 1936. július 15. napjáig még lejáráó kamatot megfizesse és b) a tartozás tőkéjére az 1936. július 15. napjáig terjedő időben összesen a tőke 3 %-ának megfelelő részfizetést teljesítsen a „hitelrögzítés” alá eső tartozásokra nézve megállapított módozatok szerint. Amennyiben a felek a tőke ezt meghaladó mértékben való

törlesztésébe egyeztek bele, ennek jóváhagyására irányuló kérelmüket a bank belátása szerint bírálja el. A kamatnak és a tőke használatáért bármilyen címen járó egyéb mellékszolgáltatásnak együttes összege fejében teljesíthető fizetés a tőke évi 4 %-ának több nem lehet.

Ha a tartozás a KHOB-ról szóló 6370/1931. M. E. és 1600/1932. M. E. számú rendelet hatálya alá esik, tehát általában *köztisztviselőknek* minden olyan rövid vagy középlejáratu tartozása ügyében, amely a keletkezéstől számított 10 éven belül válik esedékessé, előbb igazolni kell, hogy a Bizottság a hitelezőnek és adósnak fizetésre vonatkozó megállapodásához hozzájárult. Ha a tőketartozás külön megegyezés alapján történő rendezéséről van szó, a Bizottság jóváhagyását csak a Bank engedélyének megadása után kell kieszközölni.

Új tartozások esetében a Bank a fenti megszorításokra való tekintet nélkül határoz.

2. *Pénzintézetekkel vagy bankárccal szemben fennálló és a hitelrögzítő megállapodás hatálya alá nem eső betétek és számlakövetelés* tekintetében meg kell különböztetni a

régi betéteket, melyek a külföldi fél betétkönyvre, folyószámlára, csekk számlára vagy pénztárjegyre ellenében 1931. július 14.-e előtt helyezt el valamely pénzintézetnél vagy bankárccgnél. Az ilyen *pengőbetétek* a Magyar Nemzeti Bank engedélye nélkül is kifizethetők és ezekkel a betevő belföldiek javára szabadon rendelkezhetnek. *Minden más régi betétre* a MNB. az 1936. július 15-ig terjedő egy esztendő alatt az év folyamán lejáró vagy lejárt kamatok kifizetését és rendszerint a tőke 3 %-ának megfelelő visszafizetését fogja engedélyezni a hitelrögzítés alá eső tartozásokra megállapított módozatok szerint. A bankárccg a kifizetni engedélyezett összeget a betevő „zárolt belföldi pengőszámláján” kezeli.

Új betéteket csak megbízott pénzintézet fogadhat el. Ezek a külföldiek javára hozzájuk befizetett összegeket a következő számlákon tartják nyilván:

a) *Belföldi pengőszámla és áruforgalmi belföldi pengőszámla.* Ha a Bank új, különösen árutartozásnak pengőben való fizetésére engedélyt ad, úgy a befizetett összeget az áru közgazdasági jelentőségéhez képest írja e számlák egyikének javára. A befizetéshez minden esetben a MNB. engedélye szükséges, míg a számla tulajdonosa a már jóváírt összegek felett belföldiek javára engedély nélkül rendelkezhetik.

b) *Zárolt belföldi pengőszámla.* Egyéb fizetések mellett különösen a hitelrögzítés alá eső régi tartozásokra, továbbá árutartozásokra, váltótartozásokra, biztosítási ügyletekből eredő tartozásokra teljesített fizetések történnek e számlára. A befizetéshez a MNB. engedélye szükséges, kivéve a külföldiek által külföldről beküldött pengő bankjegyeket, ezeket a megbízott pénzintézetek engedélye nélkül átveheti és az átvett összegeket engedély nélkül írhatják jóvá a külföldi zárolt pengőszámláján.

c) *Zárolt váltószámla.* A megbízott pénzintézetek a külföldi váltóhitelező birtokában lévő váltót beszedés végett átvehetik és az adósnak fizetés végett bemutatthatják. Ha a váltó árutartozás fejében adatott és az adós erről a megbízott pénzintézetnek a váltó bemutatásakor írásbeli tanúsítványt ad, az adós a váltóösszeget és járulékait a megbízott pénzintézethez engedély nélkül befizetheti és ez az átvett összeget a külföldi váltóhitelezőnek „zárolt váltószámláján” engedély nélkül javára írhatja. Ha az adós tanúsítványt nem ad, vagy ha a váltó nem árutartozás fejében adatott, a beszedéshez illetve fizetéshez engedély kell. A jóváírt összegek felett csak a bank engedélyével lehet rendelkezni, de a bank rendszerint engedélyt nem ad, mert a számla átmeneti jellegű, amennyiben a jóváírt összeg a bank enge-

délyével és rendelkezéséhez képest áruforgalmi belföldi pengőszámlára, vagy zárolt belföldi pengőszámlára vihető át (L. III. fejezet).

d) *Függő számlán* való jóváírásra a bank engedélye nélkül csak akkor szabad befizetést elfogadni, ha az adós írásban kijelenti, hogy a fizetést árutartozás fejében teljesíti. Ha a MNB. a jóváírástól számított 3 hónap alatt az összeg más számlára való átvitelére engedélyt nem ad, vagy a tartozásra devizát nem utal ki, a megbízott pénzintézet az összeget az adósnak köteles visszafizetni, kivéve, ha a hitelező a 3 hónap eltelte előtt kijelenti, hogy a jóváírt összeget teljesítéssel elfogadja és azt a befizetést megelőző köznapon jegyzett árfolyamon az adós tartozásába beszámítja. Ebben az esetben az összeget zárolt belföldi számlára kell átvinni. Az így átvett összegek felett csak a Bank engedélyével lehet rendelkezni. (Ennek feltételei tekintetében l. a III. fejezetet.)

e) *Szabad deviza számlán* kell jóváírni a külföldi által külföldről beküldött külföldi bankjegyeket és külföldiek megbízásából külföldön külföldi pénzben beszedett követeléseket. A jóváíráshoz engedély nem kell. Az 1931. július 17. napja óta ily címen jóváírt vagy jóváírandó összegek felett a külföldi számlatulajdonos külföldiek javára is szabadon rendelkezhetik.

f) *Szabad külföldi pengőszámla* a Bank egyéb rendelkezései hiányában azoknak a külföldi fizetési eszközöknek (devizáknak és valutáknak) pengőre átszámított ellenértékét kell jóváírni, melyeket 1931. július 17. óta külföldiek adtak vagy adnak el a MNB-nak. A jóváírt összegek felett a külföldi számlatulajdonos külföldiek javára is szabadon rendelkezhetik és azok fejében a Banktól devizát igényelhet.

3. *A biztosítási ügyletekből* eredő tartozások tekintetében a belföldi biztosított felet terhelő kötelezettségeknek (díjaknak, a kötvényekre nyújtott előlegeknek stb.) devizában való fizetésére a Bank engedélyt nem ad, kivéve, az u. n. gyári tűzbiztosítási szerződéseket. A pengőben való fizetést a Bank rendszerint megengedi, kivéve az egy összegben előre fizetett díjat. Külföldi biztosító vállalatok belföldi fiókjai (képviselősegei) határozott időre szóló engedélyt kaphatnak arra, hogy a velük kötött szerződések alapján fizetendő díjakat pengőben beszadják és a beszedett összegeket elszámolás kötelezettsége mellett a fiók (képviselőség) tartozásainak és üzleti költségeinek fedezésére fordítsák, a maradványt pedig a külföldi biztosító vállalat zárolt belföldi pengőszámlájára fizessék be.

A belföldi biztosító vállalatoknak a külfölddel szemben fennálló kötelezettségei (kár- és életbiztosítási összegek, valamint biztosítási díjak stb.) tekintetében a Bank a fizetés előfeltételeit és módozatait a szükséghez képest a biztosító vállalatok érdekképviseletének a meghallgatásával állapítja meg.

4. *Időszakonként visszatérő pénzzolgáltatásoknál* nem a kötelezettség létrejötté, hanem az időszakonként fizetendő összegek esedékessége döntő abban a kérdésben, hogy a fizetendő összeg régi vagy új tartozásnak minősül-e. Az 1932. január 31. napjáig esedékessé vált összegre (régi tartozásokra) a bank fizetési engedélyt csak akkor ad, ha kivételes méltánylást érdemlő körülmények ezt indokoltá teszik, vagy ha a kötelezettség visszerthes szerződésen alapult és a másik fél a maga részéről már szolgáltatott.

A pengőben való fizetést e korlátok között a Bank rendszerint megengedi. Negyedévenként vagy ennél rövidebb időközökben esedékes szolgáltatások esetében az adós a fizetésre, a hitelező pedig a javára befizetett összegek felhasználására egy esztendő tartamára szóló előzetes engedélyt kaphat. Így különösen bér vagy haszonbér követelésére jogosult külföldiek vagy ezek belföldi megbízottjai határozott időre szóló engedélyt kaphatnak arra, hogy a bért pengőben beszadják, míg

a beszedett összegeket elszámolás kötelezettsége mellett a bérbe vagy haszonbérbe adott ingatlannal és az ennek kezelésével kapcsolatos tartozások és kiadások fedezésére fordítsák, a maradványt pedig „zárolt belföldi pengőszámlára” fizessék be.

Devizában való fizetésre a bank csak akkor ad engedélyt, illetve devizát csak akkor utal ki, ha a fizetés elmaradása léteérdeket veszélyeztet, vagy a külföldi hitelező folytatólagos ellenszolgáltatása az ország közgazdasága szempontjából is jelentős érdeket képvisel.

5. *Egyéb tartozások* eseteiben mint pl. vállalkozói díj, a megbízott díja, kártérítés, adó- és illetéktartozás stb. a Bank a fizetési engedély megadása illetve a deviza kiutalása iránti kérelmeket is az összes körülmények figyelembe vételével bírálja el.

A beadványok és határozatok tekintetében az I. fejezetben foglaltak megfelelően alkalmazandók.

III. Árutartozások.

Külföldi árutartozásoknak rendszerint csak az a tartozás tekinthető, mely külföldről vásárolt áru vételára fejében külföldi eladó és belföldi vevő között áll fenn.

Az új árutartozások (1932. január 31-ig létrejött ügyletekből, illetve Magyarországon elvámolt áruira vonatkozó tartozások) megfizetésére adott engedély esetén a fizetést a hitelező által kijelölt megbízott pénzügyvezetőhöz kell teljesíteni, mely a Bank rendelkezéseihez képest vagy áruforgalmi belföldi pengőszámlán vagy zárolt belföldi pengőszámlán iratik a hitelező javára. Ha a tartozás külföldi pénznemben fizetendő, a Bank a pengőben való fizetést csak azzal a korlátozással engedi meg, ha a hitelező a pengőben teljesített fizetést teljesítésül elfogadja.

A régi árutartozások megfizetése tekintetében a következő elvek irányadók:

A pengőben való fizetéshez megkívánt engedélyt a Bank akkor adja meg a) ha az adós vámokmányokkal, számlákkal, fuvarlevelekkel és más alkalmas okiratokkal igazolja, hogy külföldi árutartozásról van szó, b) ha a hitelező a pengőben fizetett összeget a fizetés napját megelőző köznapon jegyzett árfolyamon teljesítésül elfogadja akkor is, ha a fizetésnek jogszabály vagy üzleti kikötés alapján külföldi pénzben kellene történnie, c) ha az adósnak nincs a hitelrögzítő egyezmény alá eső olyan tartozása, melyre nézve a külföldi pénzügy (bankárcég) a hitelrögzítő egyezményhez csatlakozott. Ha az adósnak van ilyen tartozása, úgy a MNB. az engedélyt csak úgy adja meg, ha az adós a külföldi pénzügy vagy bankárcég követelésére is aránylagos visszafizetést ajánlott fel, és amennyiben a hitelező az ajánlatot elfogadja, a fizetési engedély iránti kérelmet erre a követelésre is kiterjeszti.

Ha a fizetési engedélynek az adós részére való megadását a hitelező kéri, úgy a bank az adóst az előző bekezdésben foglalt tekintetében nyilatkozattételre hívja fel, illetve maga állapítja meg, hogy van-e az adósnak hitelrögzítő megállapodás alá eső közvetlen tartozása.

Ha az adós a tartozást a hitelező zárolt belföldi számlájára már befizette, a hitelező az új áruhitelnyújtás igazolása mellett a befizetett összegnek az áruforgalmi belföldi pengőszámlára való átvitelét kérheti.

Devizában való fizetés engedélyezéséhez a kérelmező felnek igazolni kell, hogy a) tartozása fennáll és hogy árutartozásnak minősül, b) hogy a hitelező vámokmányokkal igazoltan 1932. február 1. óta a kérelem előterjesztésekor még fennálló új áruhitelt nyújtott akár az adósnak, akár más belföldi vevőnek és a vételárát a régi tartozásra fizetendő, illetve kiutalandó összeg erejéig hitelezte.

Ha az adós a devizakiutalás alkalmával a bank által felszámí-

tott exporttámogatására szolgáló kompenzációs költségmegtérítést nem fizeti meg, a bank e térítés behajtásának lehetővé tétele céljából a hitelező kérelmére a megfelelő fizetési engedélyt megadja.

Ha az adós a tartozást a hitelező zárolt belföldi pengőszámlájára már befizette, a devizakiutalást az új áruhitelnyújtás igazolása mellett a hitelező kérheti. Fentiek szerint kell eljárni, ha az adós a saját devizakészletéből fizet, vagy ú. n. kompenzációs engedélye van és a fizetést ennek keretében akarja teljesíteni.

Külföldi cég belföldi telepe és kereskedelmi meghatalmazottjai az illetékes kereskedelmi és iparkamara javaslatára a II. fejezet 3. pontja alatt ismertetett beszédési engedélyt kaphatnak.

A kérelmeket az e célra rendszeresített nyomtatványok felhasználásával a kereskedelmi és iparkamaránál kell benyújtani, illetve a hitelező kérelmét a Banknál nyújtja be.

A nemzetközi egyezmények (clearing-egyezmények stb.) hatálya alá eső árutartozásokra a fentiek nem terjednek ki.

IV. A külföldi tartozásokra pengőben teljesített fizetésből eredő számlakövetelések felhasználásához a Bank engedélyét kell kikérni, kivéve ha a fizetett összeg a Bank engedélyével „belföldi pengőszámlán” vagy „áruforgalmi belföldi pengőszámlán” iratott jóvá.

A *hitelrögzítési megállapodás alá eső* tartozásokra kamatbiztosíték vagy 3 %-os tőketörlesztés fejében a MNB-hoz teljesített befizetések összegét a számlatulajdonos felhasználhatja addicionális árukivitel céljaira, külföldi utasok tartózkodási költségeire, a hitelező belföldön felmerült üzleti költségeire és a Bank esetenkénti engedélyével belföldi befektetésekre.

Ugyancsak a Bank határoz az engedélyével pengőben történt kötelező tőketörlesztés mértékét meghaladó rendkívüli visszafizetésből eredő összeg felhasználása kérdésében.

A *hitelrögzítés alá nem eső* tartozásokra teljesített fizetésekből származó megbízott pénzügyintézeteknél fennálló számlakövetelések felhasználása tárgyában a Bank a körülményekhez képest határoz.

Zárolt számlakövetelések vagy letét tekintetében harmadik személy rendelkezési jogát bármely alakban csak a Bank előzetes engedélyével szabad előjegyezni.

A *vonatkozó kérelmeket* a Bank iktató és kiadóhivatalában átvehető igénylési lapon kell előterjeszteni, mely két példányban nyújtandó be. A befektetés természetéhez igazodó részletes adatokat egy példányban kiállított külön iratban kell előterjeszteni. Az igényléshez rendszerint csatolni kell a számlatulajdonos nyilatkozatát, amelyben kijelenti, hogy a felhasználni kívánt összeget a MNB. által jegyzett árfolyamon teljesítésül fogadja el. Nincs szükség erre a nyilatkozatra, ha a felhasználandó összeg szelvénye vagy kisorsolt címletek beváltásából ered, vagy ha a hitelező e nyilatkozatot a javára teljesített fizetés alkalmával már megtette.

E szabályok nem zárják ki azt, hogy a Bank ezektől egyes esetekben a szükséghez képest eltérjen.

Fontos rendelkezéseket tartalmaz a 152. számú körlevél végrehajtásáról kiadott utasítás. Így, ha a hitelező engedélyt kér arra, hogy kamat- és jutalékkövetelését, valamint a 3 %-os tőketörlesztés esedékes részletét vagy részleteit az adóstól behajthassa és az adós a hozzá intézett felhívásra kijelenti, hogy *kötelezettségének eleget tenni nem tud*, úgy a MNB. jogügyi osztálya az ügyet a hitelügyi osztállyal egyetértésben az Üzletvezetőség elé terjeszti. Ha az Üzletvezetőség a hitelrögzítő megállapodás 22. cikke alapján úgy találja, hogy a követelés behajtása *országos érdekre* (national interest) ütközik, a behajtási engedélyt meg kell tagadni.

A tőketartozásnak külön megegyezés alapján történő rendezé-

sére irányuló kérelmek elintézésénél az összes körülményeket a következő szempontokból kell mérlegelni: a) a hitelezők egyenlő elbárálásának szempontja, b) a külfölddel szemben fennálló adósságok rendezésének általános szempontja, c) a belső hitelpolitikai szempont, d) hogy a megegyezés végrehajtása mennyiben terhelné az ország fizetési mérlegét, e) a belföldi termelés szempontja.

Az a) és c) alatti szempontokra nézve a bankosztály megkeresésére a hitelügyi osztály nyilvánítt véleményt a rendelkezésre álló adatok alapján. A bank határoz az engedély megadása felett a jogügyi osztály megjegyzéseinek figyelembe vétele mellett és ha az engedélyt megadja, határozathozatal végett az ügyet a KHOB.-hoz átteszi.

Bár a hitelrögzítő megállapodás 12. pontja értelmében csak ipari vagy kereskedelmi cégek létesíthetnek ilyen külön megállapodást, a bankok részéről netán előterjesztendő ilyen kérelmeket is érdemben kell elbírálni.

A határozatért a Bank felelősséggel nem tartozik. Jelentős esetekben a vonatkozó kérelmet a bankosztály a hitelügyi jogügyi osztályokkal egyetértésben az Üzletvezetőség elé terjeszti.

A II. fejezethez. A régi tartozások közül devizában fizetést, teljesíteni, illetve devizát kiutalni a következőkre szabad: a Népszövetségi Kölcsön szelvénytisztogatására, a nemzetközi vasúti, postai és hajózási forgalomban fizetett díjak elszámolásából eredő egyenlegre, a külföldön elhelyezett kincstári váltók megújításával kapcsolatos költségekre és a magyar biztosító vállalatok által külföldi biztosító vállalatoknak fizetendő viszontbiztosítási díjakra.

A IV. fejezethez. A hitelrögzítő megállapodás nem zárja ki azt, hogy más, tehát a megállapodás hatálya alá nem eső tartozásokra pengőben teljesített fizetésekből eredő zárolt számlakövetelések is felhasználásnak (befektetés nyerve) kerüljenek. A kérelmeket általában az itt második bekezdésben felsorolt szempontok szerint kell elbírálni.

Dr. P.—ő.

Hatályon kívül van-e helyezve a telekkönyvi rendtartás 65. §-a?
Minden olyan jogszabályalkotás esetében, amikor már meglévő törvény, vagy rendelet bizonyos rendelkezéseinek hatályon kívül helyezéséről és esetleg a hatályon kívül helyezett helyébe új rendelkezések életbeléptetéséről van szó, rendkívül nagy körültekintéssel kell eljárni többek között azért, hogy ne csupán a hatályon kívül helyezendő szöveg tartassék szem előtt, hanem annak más rendelkezésekkel való mindennemű kapcsolódása is, mert az ilyenek elnézéséből gyakran származik felemás jogszabályértelmezés, kisebb-nagyobb fokú jogbizonytalanság.

Az alábbiakban egy ilyen tekintetbe nem vett kapcsolatra kívánok rámutatni, nem mintha jogbizonytalanságot idézett volna elő, hanem mert fonák helyzetet teremtett tekintetben, hogy milyen eljárás: szabály alapján jár is el a bíróság a tárgyalandó esetben.

A Tkrts. 65. §-a a régi biztosítéki (mai nevén keretbiztosítéki) jelzálogjog bejegyzésével kapcsolatban a következőként rendelkezett:

„Ha oly követelések, melyek valamely adott váltó- (elfogadási) vagy áruhitelből, valamely pénztár- vagy más ügyvezetésből, vagy valamely szerződés nem teljesítése esetére szavatosság vagy kárpótlás címéből származhatnak, jelzálogjogilag